

Kan Indien lyckas?*

Det finns tre skäl som talar mot en framgångsrik ekonomisk utveckling i Indien skriver Henrik Braconier och Johan Torstensson. För det första har de reformer som har genomförts varit alltför halvhjärtade. Vidare möter reformförsök ett starkt politiskt motstånd. Slutligen ger reformerna upphov till kortsiktiga problem, t ex med bytesbalansen, som gör dem svåra att fullfölja. Detta sammantaget gör att författarna menar att det inte är troligt att Indien kommer att kunna bryta den onda tillväxtcirkeln.

Svenska massmedier har under året upptäckt att tredje världens länder består av mer eller mindre brutala diktaturer. Detta säger dock mer om svenska medier än om den faktiska utvecklingen. Under de allra senaste åren har istället en viss demokratisering ägt rum, inte minst i Latinamerika. Ändå kvarstår det faktum att långvariga demokratier är mycket sällsynta i tredje världen. Ett lysande undantag är emellertid Indien. Indien har varit demokratiskt ända sedan landet blev självständigt. Det går visserligen att hävda att den indiska demokratin har problem.¹ Jämfört med andra länder i tredje världen är dessa ändå små. Ända sedan den indiska självständighetskampen har det funnits en stor förståelse i Sverige för Indiens strävan att bli oberoende av omvärlden. Indien har därför blivit ett av SIDA:s viktiga

gare mottagarländer för svenskt bistånd. Det finns alltså flera skäl till att särskilt intressera sig för Indiens ekonomiska utveckling.

Vid självständigheten ansågs Indien ha en stor ekonomisk utvecklingspotential. Även i efterhand får detta nog sägas vara en riktig bedömning. I jämförelse med andra u-länder hade Indien en fungerande inhemsk administration, en hygglig utbildningsnivå och en väl utbyggd infrastruktur. Trots detta har Indien i stort sett misslyckats med att uppnå en snabb ekonomisk utveckling. Speciellt i jämförelse med andra asiatiska länder framstår den indiska utvecklingsstrategin som ett fiasko. Till skillnad från en del andra svenska debattörer hävdar vi att Indiens problem i huvudsak är självförvållade.

Vi kommer att tolka och förklara den

Fil kand HENRIK BRACONIER och fil kand JOHAN TORSTENSSON är båda doktorander vid National-ekonomiska institutionen, Ekonomihögskolan i Lund. Torstensson är också verksam vid Institutet för ekonomisk forskning i Lund.

*Göte Hansson, Lisbeth Hellvin, Jerker Lundbäck och Bo Södersten har givit värdefulla synpunkter på en tidigare version av denna artikel. Henrik Braconier tackar SIDA för resebidrag och Johan Torstensson tackar Tore Browaldhs stiftelse för finansiellt stöd.

¹Ett viktigt undantag från den demokratiska traditionen i Indien var då Indira Gandhi vid 1970-talets mitt införde undantagstillstånd och lät fångsla ett antal oppositionspolitiker.

indiska utvecklingen utifrån enkel och känd ekonomisk teori. Sedan länge är det välkänt att Indiens problem är orsakade av den förda importsubstitutionspolitiken och regleringar av inhemska marknader (Bhagwati & Srinivasan [1975], Srinivasan [1990], Braconier [1990]).² Mindre kända är däremot de reformförsök som trots allt gjorts. Därför lägger vi tyngdpunkten på dessa. Det första reformförsöket gjordes i mitten av 1960-talet. Det andra startades vid 1980-talets början och fortgår än. Avsikten med artikeln är att undersöka förutsättningarna för att få till stånd en lyckad ekonomisk utveckling i Indien genom det pågående reformprogrammet. Vissa bedömare har sett reformerna som början till en radikalt annorlunda och mer framgångsrik ekonomisk politik (World Bank [1989a]). I motsats till dessa kommer vi emellertid hävda att möjligheterna för en framgångsrik ekonomisk utveckling är begränsade. Skälen till detta är tre: reformerna är alltför halvhjärtade, de möter på alltför starkt politiskt motstånd, och de ger upphov till kortsiktiga problem som gör dem svåra att fullfölja.

Den ekonomiska utvecklingen och reformförsök

När Indien blev självständigt år 1947 var förväntningarna höga. Indien ansågs ha stora möjligheter att uppnå en snabb ekonomisk utveckling. De högt ställda förväntningarna kom emellertid snabbt på skam. Under åren 1965–87 var den genomsnittliga tillväxttakten per capita i Indien endast 1,8 procent.³ Det finns länder i världen med en lägre tillväxttakt. Vissa länder i tex södra Afrika har under samma period haft nolltillväxt. I jämförelse med många andra asiatiska länder framstår emellertid tillväxttakten som mycket låg. Dessa ekonomier har växt med 3–6 procent per år. Indien har 1987 fortfarande en per capita-inkomst som inte är högre än omkring 300 dollar.

Den indiska ekonomin är fortfarande i hög grad en jordbruksekonomi. Samtidigt är Indien en av världens tio största industriproducenter. Den indiska ekonomin har därför en klart dual karaktär. Ett av de främsta målen med den indiska utvecklingsmodellen har varit att utrota fattigdom. Sett i dagens tidsperspektiv torde man kunna säga att denna politik åtminstone delvis misslyckats, även om direkta svältkatastrofer inte längre förekommer. Men trots att utrotandet av fattigdomen har haft så hög prioritet, lever mer än 250 miljoner indier under fattigdomsgränsen (Agarwal & Lele [1987]).

Inkomstfördelningen i Indien har samma skevhet som i jämförbara länder. Med tanke på den vikt som lagts vid inkomstutjämnning i Indien måste också detta ses som ett misslyckande. En orsak är troligen att importsubstitutionspolitiken motverkat den politik för omfördelning som trots allt har genomförts. Efterfrågan på kapital och välutbildad arbetskraft har stigit mer än efterfrågan på outbildad arbetskraft när betydelsen av kapitalintensiva industrier ökat i den indiska ekonomin.

Den ekonomiska politik som lagt grunden för denna utveckling har varit styrd av femårsplaner. Dessa har haft likheter med den sovjetiska förebilden. Skillnader finns emellertid. En relativt stor del av det

² Vi kommer i denna artikel endast att analysera effekterna av handels- och industripolitik. Därigenom bortser vi från jordbrukspolitiken. Detta ska inte tolkas som att vi anser denna oviktig. Däremot är det möjligt att åtminstone delvis se jordbrukets problem som skapade av den industri- och handelspolitik som beskrivs i artikeln. Så har tex importsubstitutionspolitiken lett till en diskriminering av jordbruket (Lipton [1968]).

³ Den statistik som redovisas i artikeln är, när inte annat anges, hämtad från *World Development Report 1989*, se World Bank [1989b].

indiska näringslivet är privatägt. För både statliga och privata företag gäller emellertid att produktionsinriktning och investeringar avgörs centralt även på ett relativt detaljerat plan. Statens inflytande över utrikeshandeln är extra starkt. Importsubstitutionspolitiken har varit utpräglad. Denna politik har i princip uteslutit all import ur varugrupper där inhemsk produktion förekommer (Bhagwati & Srinivasan [1975]).

Under de senaste två decennierna har en omfattande forskning bedrivits om sambandet mellan handel och ekonomisk utveckling i tredje världen.⁴ Denna visar att de länder som valt en handelsorienterad utvecklingsstrategi har uppnått den snabbaste ekonomiska tillväxten.⁵ Det finns också tecken som tyder på att en sådan strategi, om den kompletteras med andra åtgärder, kan ge minskad arbetslöshet och bidra till en jämnare inkomstfördelning. De indiska erfarenheterna stämmer alltså väl överens med de i andra länder. Importsubstitutionspolitiken har inte varit framgångsrik. Skälen till att politiken ändå fortgår ska beröras mer nedan. Låt oss dock redan här konstatera att det i Indien finns en utbredd misstänksamhet mot utrikeshandel i allmänhet och frihandel i synnerhet. Denna inställning bottnar i erfarenheter från kolonialtiden. Många indiska politiker sökte därför en ideologi som angav en möjlighet till oberoende av den kapitalistiska världen. Detta fann de i marxismen. Det marxistiska tänkandet har därför dominerat, och fortsätter att dominera, i Indien.

Under den första femårsplanen, 1951–55, hade Indien fortfarande en relativt liberal handelsregim. Det var inte förrän i samband med nästa femårsplan, 1956–60, som satsningen på tung, dvs kapitalintensiv, industri enligt sovjetisk modell ledde till införandet av en mycket restriktiv handelspolitik. Denna politik kom sedan att förstärkas fram till det första liberaliseringsförsöket av utrikeshandeln som genomfördes vid mitten av 1960-talet. För-

söket avbröts emellertid relativt snabbt och en återgång till en mer restriktiv handelspolitik skedde. Importsubstitutionspolitiken kom att dominera under hela 1970-talet. Med den sjätte femårsplanen, som påbörjades 1980, började en försiktig liberalisering av handelspolitiken. Dessa förändringar har fortsatt under den sjunde femårsplanen. Under denna period har också en viss avreglering skett av den statliga industripolitiken.

De båda försöken har flera gemensamma utgångspunkter som är intressanta. För det första var tillväxttakten under åren före liberaliseringsförsöken mycket låg. Vidare hade exporten stagnerat eller rentav minskat. Detta resulterade i omfattande betalningsbalansproblem. Betalningsbalansen försämrades i båda fallen ytterligare genom akuta kriser.⁶ Reformförsöken har därför haft som sin främsta målsättning att expandera exporten och därigenom underlätta betalningsproblemen. Det kan tyckas förvånande att frihandelsfientliga indiska politiker velat lösa betalningsproblem genom liberalisering. Detta har emellertid

⁴En översikt av denna forskning har tidigare getts i *Ekonomisk Debatt* av Hellvin & Torstensson [1989].

⁵Den primära orsaken till att en frihandelsinriktad politik ger en högre tillväxt än en importsubstituerande ligger i utnyttjandet av komparativa fördelar. På senare tid har handelsteorin utvecklats för att analysera handel som inte är styrd av komparativa fördelar (se Ekholm & Torstensson [1989], Torstensson [1989]). Som bl a Srinivasan [1989] har visat är dessa teorier emellertid knappast skäl till att u-lander skulle ha något att vinna på handelsrestriktioner.

⁶År 1966 var den aktuella krisen kriget mot Pakistan. På grund av kriget stoppade det USA-ledda AID-Indiakonsortiet all u-hjälp till Indien. Konsortiet krävde en liberalisering av handelspolitiken för att återuppta hjälpen. Den nuvarande liberaliseringsperioden inleddes efter den andra oljepreshöjningen 1979.

endast indirekt varit tanken. Indiska politiker har velat expandera exporten och då funnit sig tvingade att också införa vissa importliberaliseringar. De selektiva exportbefrämjande åtgärder som existerade tidigare blev alltför kostsamma för statsbudgeten (Wolf [1982]). Samtidigt hade importsubstitutionspolitiken redan resulterat i att importen endast bestod av nödvändiga varor.

Halvhjärtade liberaliseringar

De båda liberaliseringsförsöken har resulterat i en relativt begränsad ökning av tillväxten. Visserligen har tillväxttakten varit högre än den genomsnittliga, men något egentligt trendbrott har inte skett. Inte heller har resursallokeringen blivit märkbart effektivare. Orsaken till detta är att reformerna varit alltför partiella. Delar av utrikeshandeln har liberaliserats, men huvuddelen av handelshindren är kvar. Systemet med importlicenser är i stort sett intakt och kvantitativa regleringar är fortfarande de dominerande handelshindren.⁷ Valutan är övervärderad. Reformerna har inte heller åtföljts av några större liberaliseringar vad gäller de inhemska faktor- och varumarknaderna. Den genomreglerade industripolitiken har inte förändrats mer än marginellt.

Länge har det i den ekonomiska debatten framstått som en självklarhet att liberalisering av utrikeshandeln, som sådan, är välfärdshöjande. Sådana slutsatser kan man emellertid inte dra när det finns kraftiga snedvridningar på den inhemska marknaden. Förklaringen till detta finns i den sk näst bästa-teorin (*second best*).⁸ Teorin säger att om en ekonomi kännetecknas av två eller flera snedvridningar så behöver avlägsnandet av en snedvridning inte leda till en ökad välfärd. Detta kan verka förvånande, men kan enkelt förklaras. Utrikeshandel är välfärdshöjande om den leder till en specialisering enligt komparativa fördelar. Utbildad arbetskraft är utan tvivel den rikliga pro-

duktionsfaktorn i Indien. Detta betyder att Indiens komparativa fördelar bör återfinnas i arbetsintensiva, tekniskt osofistikerade varor.

I den indiska ekonomin är emellertid faktorpriserna kraftigt snedvridna (Khanna [1982]). Detta beror på flera olika faktorer. För anställda inom industrin har lönerna drivits upp genom starka fackföreningar. Dessutom har den övervärderade valutan lett till att kapitalvaror importeras billigt. Detta gör att kapitalintensiva varor blir billigare än om faktormarknaderna fungerade väl. Indien har därför i alltför stor utsträckning kommit att exportera relativt kapitalintensiva varor, dvs varor som landet har komparativa nackdelar i produktionen av. Tex har Indien en betydande export av parfym och andra kemiska preparat. Landet är också en stor exportör av elektriska maskiner och transportmedel. I någon mån har detta förändrats under 1980-talet. Exporten av arbetsintensiva varor har ökat, men fortfarande har Indien en betydande export av varor som man uppenbarligen har komparativa nackdelar i.⁹

Därför kan det mycket väl hända att den ökade friheten för företag och individer att bedriva handel leder till en välfärdssänkning och försämrad tillväxt. För att säkerställa att den liberaliserade utrikeshandeln leder till högre tillväxt måste också faktormarknaden bli mer marknadsstyrd. Detta har emellertid inte varit

⁷ Vi vet från ekonomisk teori att tullar ger lägre valfärd förluster än icke-tariffära handelshinder. Se Hansson [1990] för en analys.

⁸ För en presentation och tillämpning av nästbästa-teorin på handelsfrågor, se Torstensson [1989].

⁹ I en studie av faktorintensiteter i handeln mellan asiatiska länder visar Hellvin [1990] att Indien till flera kapitalrika länder har en kapitalintensiv nettoexport.

fallet i Indien. Över huvud taget har inte liberaliseringen haft som huvudsyfte att öka effektiviteten i resursallokeringen. I stället har ambitionen varit export till varje pris. Näst bästa-problematiken är därför en avgörande faktor bakom Indiens misslyckade liberaliseringsförsök.

Ett annat problem kvarstår dock även i de fall prissystemet styr produktionen mot de sektorer där Indien har komparativa fördelar. Problemet ligger i möjligheten till expansion eller nyetablering. Den detaljerade industripolitiken gör det ofta omöjligt för vinstrika företag att expandera (Ahluwalia [1986]). Får de tillstånd till detta är det ändå problematiskt. För att en marknadssekonomi ska fungera krävs att vinstrika branscher kan dra till sig nyetableringar. I Indien är det ofta omöjligt. Ökade vinster i en sektor får därför inte alls den effekt på resursallokeringen som är önskvärd, istället leder de till omfördelning snarare än tillväxt.

Motstånd mot liberalisering

De indiska liberaliseringsförsöken har alltså inte resulterat i några större förändringar i tillväxttakten. Ett av de grundläggande problemen med reformerna tycks vara att de inte är tillräckligt genomgripande. Mer dramatiska förändringar möter emellertid stort politiskt motstånd. I bakgrunden finns den isolationistiska ideologin. Viktigare är dock att enskilda aktörer gör stora vinster i det nuvarande systemet. Generellt gäller att ju hårdare reglerad ekonomin är, desto större är vinsterna för de som kan utnyttja systemet. Vinsterna är mindre än de sammanlagda välfärdsförlusterna. Emellertid delas vinsterna av ett fåtal medan förlusterna slås ut på en större grupp. Således har vinnarna större incitament att agera än förlorarna. De förra har också större möjlighet för att agera politiskt än förlorarna. Dessa erfarenheter gäller i hög grad för Indien. Det är framför allt två

grupper som är de stora vinnarna av systemet. Dessa är politiskt inflytelserika och kan utnyttja detta inflytande för att förhindra större förändringar.

Den första av dessa grupper består av de aktörer som lyckats tillskansa sig monopolvinster genom att använda sig av olika sk DUP-aktiviteter (*Directly Unproductive Profit-seeking*). DUP-aktiviteter inkluderar både legala aktiviteter, som lobbyverksamhet, och illegala aktiviteter som smuggling och mutor (Bhagwati [1982]). Utrymmet för DUP-aktiviteter blir större, ju mer protektionistisk handelspolitiken är (Bhagwati [1988]). I Indiens fall har importlicenserna varit de största måltavlorna för DUP-aktiviteter.^{10 11}

Så länge värdet av en importlicens överstiger dess pris har även tjänstemännen som fördelar licenser möjligheter att göra betydande förtjänster. Importsubstitutionspolitiken lämnar större möjligheter till korruption än vad en frihandelsregim skulle göra. Fördelningsprinciperna för importlicenser i Indien har varit extremt vaga, där principer som "jämlighet" och "rättvisa" har legat till grund för fördelningen. Direktiven har lämnat stort utrymme för enskilda administratörer att påverka fördelningen. Det är således knappast någon större överraskning att korruptionen är ett stort problem för den

¹⁰ År 1964 beräknades monopolvinsterna i den indiska ekonomin uppgå till 7,3 procent av nationalinkomsten. Den dominerande andelen härstammade från importlicenser, trots att dessa hade underskattats i beräkningarna (Kreuger [1974]).

¹¹ Ett intressant faktum med DUP-aktiviteter, är att valfardseffekterna i en snedvriden ekonomi som den indiska, kan vara både positiva och negativa (jämför med nästbasta-diskussionen). I fallet importlicenser finns emellertid inga möjligheter till paradoxala valfardseffekter, utan DUP-aktiviteter resulterar alltid i lägre valfard (Bhagwati & Srinivasan [1982]).

indiska ekonomin.¹² Det är givetvis inte enbart korrupta tjänstemän som har ett egenintresse i att regleringssystemet bevaras. Även hederliga byråkrater skulle få ett minskat inflytande, eller rentav kunna förlora sina jobb, om ekonomin avreglerades.

Det finns således aktörer som tjänar på importsubstitutionssystemet, och därför torde motsätta sig en liberalisering.¹³ I Indiens fall har dessa grupper lyckats behålla sina fördelar sedan detta system infördes.¹⁴ De tycks även ha kunnat påverka de försök till liberaliseringar som har gjorts, så att dessa endast blivit marginella till sin natur. Som vi sett har detta i sin tur lett till att de positiva ekonomiska resultaten från försöken blivit små. Detta har fått allvarliga långsiktiga konsekvenser. Om reformerna hade lett till en kraftigt ökad tillväxt skulle stora grupper av indier kunnat höja sin levnadsstandard betydligt. Det kunde därmed ha vuxit fram ett stöd för fortsatta reformer som en motvikt till de intressegrupper som upplever reformerna som ett hot. Avsaknaden av ett sådant stöd är ett stort hinder för en fortsatt liberalisering.

Kortsiktiga obalanser

Vad vi sett hittills är alltså att reformerna gett begränsade resultat, men att de trots detta stöter på starkt motstånd från politiskt inflytelserika grupper. Dessa grupper har lätt att argumentera i Indien. Med den marxistiska ideologin är grogrunden för protektionistiska åtgärder stark. Ett argument som dessa för fram är de underskott i bytesbalansen som uppstått som en följd av reformförsöken. Detta argument har också stor tyngd i indisk politik. Den kortsiktiga makroekonomiska utvecklingen är av stor politisk betydelse. Jämfört med många andra u-länder har också den makroekonomiska utvecklingen varit relativt framgångsrik i Indien. Inflationen har varit begränsad, penningmängden har ökat i relativt långsam takt och budgetun-

derskottet är inte alltför stort. Den långsiktiga resursallokeringspolitiken har, som vi sett tidigare, däremot inte varit framgångsrik. Att förändra denna politik ger inte heller några politiska poäng i Indien.

Det är inte svårt att förklara varför reformförsöken i Indien gett upphov till underskott i bytesbalansen.¹⁵ Handelsliberaliseringarna har kombinerats med devalveringar. Det är välkänt att devalveringar normalt ger upphov till en initialt försämrade betalningsbalans genom försämringar i ett lands bytesförhållande. På längre sikt bör volymförändringar emellertid leda till en förbättrad betalningsbalans. Den positiva effekten kan dock ta betydligt längre tid i en genomreglerad ekonomi som den indiska. Som vi har sett tidigare leder planeringssystemet till att företagen reagerar långsamt och ofullständigt på prisförändringar. Det är därför inte förvånande att betalningsbalansen även flera år efter re-

¹² Som exempel kan nämnas att i en nyligen gjort studie bland indiska exportörer, ansåg 45 procent av dessa att korruption och byråkrati var deras största problem (Desai m fl [1990]).

¹³ En annan effekt av importsubstitutionspolitiken är att faktorersättningarna snedvrids till kapitalets fördel. Således torde den protektionistiska handelspolitiken ha gynnat kapitalägarna som grupp betraktat. Denna grupp är dock knappast tillräckligt homogen för att kunna upptrada som en stark intressegrupp.

¹⁴ Intressant har är den viktiga roll som indiska kapitalägare spelade inom Kongresspartiet under självständighetssträvandena (Bardhan [1984]).

¹⁵ Det finns också mer speciella skäl till den förvärrade betalningsbalansen. Detta var speciellt fallet vid 1966 års reform. För det första drabbades Indien av en svår missvaxt samma år. En ökad livsmedelsimport innebar ökade påfrestningar på den redan ansträngda betalningsbalansen. När det sk AID-Indiakonsortiet återupptog biståndet till Indien, visade sig detta vara betydligt mindre än vantat.

formernas start haft ett stort underskott. Det är således högst sannolikt att liberaliseringsförsök måste finansieras genom ökad upplåning utomlands på kort sikt.

Det finns skäl som förstärker dessa resonemang och som också får effekter på resursallokeringen. Vi har sett att den faktiska lönsamheten kan vara låg i sektorer med komparativa fördelar även efter liberalisering av utrikeshandeln. Som om detta inte var nog kvarstår ytterligare ett problem. I Indien uppfattas inte uttalanden om fortsatta handelsliberaliseringar som trovärdiga hos företag och individer. Dessa har därför förväntningar på en återgång till en mer protektionistisk politik. Därför kan den förväntade lönsamheten i exportsektorn vara låg i sektorer där Indien har komparativa fördelar, även om den nuvarande lönsamheten är hög. På samma sätt finns det en risk med importliberaliseringar. Om konsumenter tror att handelshinder ska återinföras kommer de att öka sin nuvarande konsumtion i stället för att vänta tills varorna beräknas bli dyrare. Båda faktorerna leder till betalningsbalansproblem och till att förväntningarna kan bli självuppfyllande.¹⁶ Detta har to m uppmärksammats av ansvariga politiker. Som ett försök att öka trovärdigheten bestämdes 1985 att handelspolitiken skulle slås fast för en treårsperiod, i stället för att som tidigare gälla endast sex månader (Srinivasan [1990]). Tyvärr frångicks denna princip redan 1988.

Det finns därför en inbyggd problematik i den indiska reformpolitiken. Den politiska viljan för att vidta reformer finns endast vid akuta kriser, såsom vid svåra påfrestningar på betalningsbalansen. Reformerna tenderar emellertid att på kort sikt försämrade betalningsbalansen ytterligare. Då de kortsiktiga effekterna får stor politisk tyngd frestas regeringen att införa olika typer av importrestriktioner för att på kort sikt förbättra betalningsbalansen. Därigenom riskeras hela reformprogrammet.

Framtiden

Den indiska ekonomin 1990 är därför en ekonomi med en tämligen låg tillväxttakt. Reformprogrammet tycks ha stannat upp. En del utrikeshandel bedrivs relativt fritt från regleringar. Andra delar av handeln är fortfarande strängt planerad. De inhemska marknaderna är ännu snedvridna. Till detta ska läggas den snabbt växande utlandsskulden. Betalningsbalansproblemen under 1980-talet har gjort att Indien börjat få sin egen skuldcrisis.

Reformernas begränsade natur har förhindrat en snabb expansion av exportsektorn i enlighet med Indiens komparativa fördelar. Effekten av de partiella liberaliseringarna på Indiens skuldbörda har varit mycket olycklig. Att ett land tar utländska lån för att täcka kortsiktiga betalningsbalansproblem vid en liberalisering är inte ett problem. Problemet är att i Indiens fall är liberaliseringen så partiell att effekterna på tillväxten och exporten blir marginella. Dessutom är de kvarvarande snedvridningarna i den indiska ekonomin stora. Detta innebär att en stor andel av de utländska lånen kommer att investeras i sektorer där Indien har komparativa nackdelar. I dessa fall kan man inte räkna med att investeringarna leder till intjäning av utländsk valuta. Därmed försvåras en återbetalning.

Indiens skuldproblem får emellertid även politiska effekter. De särintressen som argumenterar för protektionism får härigenom ett argument för en återgång till en mer protektionistisk politik. De politiska kostnaderna för utländska lån är höga i Indien. Dessa upplevs som ett hot mot Indiens känsla av oberoende. Därför har risken för en återgång till en restriktiv handelspolitik blivit större.

Det tycks därför som om läget för Indien är dystert inför framtiden. De liberalise-

¹⁶ En mycket intressant modell som formaliserar detta resonemang finns i Froot [1988].

liseringsförsök som genomförts under 1980-talet har avstannat. Risken är dessutom överhängande att en övergång till en mer protektionistisk handelspolitik snart sker. Den koalitionsregering som efterträdde kongresspartiet hösten 1989 är en bräcklig koalition, vilket inte minst den politiska utvecklingen i Indien vid pressläggningen av det här numret visar. Deras främsta målsättning var helt enkelt att ta makten. Inom koalitionen finns partier med en mängd olika ideologier. Att någon allmän enighet skulle växa fram inom regeringen om de nödvändiga åtgärderna förefaller därför vara tvivelaktigt. Det är även tvivelaktigt om det ens finns någon medvetenhet om de grundläggande problemen.

Kan Indien lyckas?

Det finns således tre skäl som talar mot en framgångsrik ekonomisk utveckling. Dessa tenderar också att förstärka varandra. Så blir t ex reformerna alltför halvhjärtade eftersom stora grupper har mycket att förlora på dem. Samtidigt bidrar kortsiktigheten i politiken också till att reformerna inte blir mer genomgripande. Effekterna av sådana reformer tar tid. Få politiker vidtar reformer om den politiska horisonten är kortsiktig. Men påverkan går även åt motsatt håll. Det politiska motståndet förstärks i sin tur av att reformerna är så partiella. Inga stora väljargrupper får kraftigt ökade inkomster som ett resultat av reformerna. Därför skapas inget politiskt stöd som skulle kunna motverka motståndet från de grupper som förlorar på omläggningen av politiken. De kortsiktiga problemen ger också de senare argument för en återgång till den gamla restriktiva politiken. Att reformerna är så partiella gör också att de initiala negativa effekterna varar längre än annars eftersom företagen reagerar sämre på prissignaler. Den kortsiktiga fokuseringen på betalningsbalansen gör det också svårt att acceptera utländska lån för

att överbygga de kortsiktiga problemen.

Det är därför möjligt att diskutera en nödvändig kritisk massa av reformer som måste uppnås för att kunna bryta de onda cirklar som beskrivits ovan. Sådana radikala reformer skulle emellertid kräva ett starkt politiskt stöd. Detta existerar knappast i Indien. Tyvärr är kanske enda möjligheten till detta att den ekonomiska utvecklingen skulle bli ännu värre än nu. Om Indiens utlandsskuld ökade ytterligare kunde krav från t ex IMF tvinga fram en politisk förändring. Kraftigt försämrade realinkomster skulle också kunna skapa ett utbrett missnöje med den nuvarande politiken. Detta kan leda till genomgripande reformer. Med den känedom vi har om Indiens politiska liv vore emellertid en troligare följd av en sådan försämring en återgång till en restriktivare politik. Det tycks därför tyvärr vara mycket troligt att Indien blir kvar i den onda tillväxtcirkeln. Indien kan knappast lyckas.

Referenser

- Ahluwalia, I S, [1986], "Industrial Growth in India: Performance and Prospects". *Journal of Development Economics*, Vol 23, s 1-18.
- Agarwal, M & Lele, U, [1987], "Four Decades of Economic Development in India and the Role of External Assistance". School of International Studies, Jawaharlal Nehru University, New Delhi. Stencil.
- Bardhan, P, [1984], *The Political Economy of Development in India*. Basil Blackwell, Oxford.
- Bhagwati, J N, [1982], "Directly Unproductive Profit-seeking (DUP) Activities". *Journal of Political Economy*, Vol 90, s 988-1002.
- [1988], *Protectionism*. MIT Press, Cambridge MA.
- & Srinivasan, T N, [1975], *Foreign Trade Regimes and Economic Development: India*. Columbia University Press, New York.
- [1982], "The Welfare Consequences of Directly-Unproductive Profit-seeking (DUP) Lobbying Activities". *Journal of International Economics*, Vol 13, s 33-44.

- Braconier, H, [1990], "Foreign Trade and Economic Development: India's Experience". Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet. Stencil.
- Desai, A, Charya, H & Beg, M, [1990], "India's Export Performance". *National Seminar on International Trade and Development: Implications of Recent Theoretical Research and Experience*. Jawaharlal Nehru University, New Delhi. Stencil.
- Ekholm, K & Torstensson, J, "Svensk handelspolitik i ljuset av en ny handelsteori". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, s 431-442.
- Frooth, K, [1988], "Credibility, Real Interest Rates, and the Optimal Speed of Trade Liberalization". *Journal of International Economics*, Vol 25, s 71-93.
- Hansson, G, [1990], *Harmonization and International Trade*. Routledge, London.
- Hellvin, L, [1990], *Factor Proportions in South-South Trade: A Study of Asian Countries*. Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet. Stencil.
- Hellvin, L & Torstensson, J, [1989], "Internationell handel och ekonomisk utveckling i tredje världen". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, s 203-214.
- Khanna, A, [1982], "Testing for the Direction of Exports: India's Exports in Manufactures in the 1970s". *World Bank Staff Working Papers no 538*, The World Bank, Washington DC.
- Krueger, A O, [1974], "The Political Economy of the Rent-Seeking Society". *American Economic Review*, Vol 64, s 291-303.
- Lipton, M, [1968], "Strategy for Agriculture: Urban Bias and Rural Planning", i Streeten, P & Lipton, M, [1968], *The Crisis of Indian Planning Economic Planning in the 1960s*. Oxford University Press, New York.
- Srinivasan, T N, [1989], "Recent Theories of Imperfect Competition and International Trade: Any Implications for Development Strategy?". *Indian Economic Review*, Vol 24, s 1-23.
- [1990], "External Sector in Development: China and India 1950-89". *American Economic Review*, Vol 80, s 113-117.
- Torstensson, J, [1989], "The New Normative Theory of International Trade: A Critical Survey". *Institute of Economic Research: Working Paper Series*, 1989/6, Lunds universitet.
- Wolf, M, [1982], *India's Exports*. Oxford University Press, The World Bank, Washington DC.
- World Bank, [1989a], *India: Poverty, Employment and Social Services*. Washington DC.
- , [1989b], *World Development Report 1989*. Oxford University Press, Oxford.